

הילולת האדמו"ר שהפכה ליום זיכרון לשואה אצל חסידי סלונים

הרב יצחק

פתיחה

האדמו"ר מסלונים הי"ד

מהילולה ליום זיכרון לשואה

פילוסופיית השתיקה

חבלי משיח וגאולה

הדור שאחרי השואה

סיכום

פתיחה

עשרה בטבת נקבע ע"י הרבנות הראשית כיום זיכרון לשואה ויום הקדיש הכללי, וכ"ז בניסן נקבע מאוחר יותר ע"י מדינת ישראל כיום הזיכרון הרשמי לשואה ולגבורה. לצד שני תאריכים אלו קיימים תאריכים נוספים, דוגמת כ' בסיון הנהוג על ידי חלק מיוצאי הונגריה, ועוד. ו' במרחשון, היום בו נרצח האדמו"ר הצעיר מסלונים, הפך ליום זיכרון פנימי לשואה של חסידות סלונים. בדברים שלהלן אבקש להציג את הרקע לכך, ואת הצורה בה הדבר בא לידי ביטוי בשיחותיו של האדמו"ר רבי שלום נח ברזובסקי זצ"ל [להלן רשנ"ב] בעל 'נתיבות שלום' ביום זה¹.

האדמו"ר מסלונים הי"ד

רבי שלמה דוד יהושע וינברג [רשד"י] נולד בשנת תרע"ב. מצד אביו היה נצר לאדמו"ר סלונים², ומצד אמו התייחס לר' מנחם מנדל מקוצק. רשד"י התגורר עם

1 רשנ"ב היה בן גילו וקרובו של האדמו"ר רשד"י הי"ד, ולימים מונה לאדמו"ר בירושלים; נפטר בשנת תש"ס. כל שיחות רשנ"ב מימי ו' מרחשון נדפסו בפרסומים פנימיים של חסידות סלונים. על השקפתו על השואה בכלל ראה מאמרי "השקפתו של האדמו"ר מסלונים הרב שלום נח ברזובסקי זצ"ל על השואה", בקובץ 'ומיכאל היה' בעריכת א' בנימין וא' גסטפרינד עמ' 191-220; השיחות הנידונות במאמר זה לא היו לנגד עיני בשעה שכתבתי את המאמר.

2 אביו היה האדמו"ר רבי אברהם וינברג 'השני' בעל בית אברהם, בן רבי שמואל וינברג בעל דבר שמואל, שהיה נכדו וממלא מקומו של רבי אברהם וינברג 'הראשון' בעל יסוד העבודה, מייסדה של חסידות סלונים, שנפטר בשנת תרמ"ד.

אביו האדמו"ר ורבים מחסידיו בעיר ברנוביץ שבמזרח פולין. לאחר פטירתו הפתאומית של אביו בשנת תרצ"ג פנה אליו ציבור החסידים בבקשה שיקבל עליו את האדמו"רות, למרות גילו הצעיר. רשנ"ב מתאר את אשר התחולל בלבו של רשד"י בעקבות פניה זו:

באותו יום יצאתי עמו אל היער, ושהינו שם כחמש שעות רצופות. בשיחה זו רציתי לעודדו קצת, ואמרתי לו שכולנו, כל הציבור, ניגשים לעניין זה באמונת חכמים, ושכל זקני החסידים, ומהם שעוד נסעו למרן בעל יסוד העבודה זי"ע, כולם כאחד בדעה אחת שאתם צריכים להיות המנהיג לעתיד, ואותה אמונת חכמים צריכה להיות גם לכם. וענה לי אז שאינו יכול להביע את שברון לבו במילים, שאינו יכול לקבל על עצמו את ההנהגה, והדבר רחוק ממנו מאוד, ולולא שחושש לעגמת נפש שתגרם לאמו הרבנית היה קם ובורח למקום אחר שאיש לא ידע את מקום הימצאו, ורק בגלל שאמו שבורה מאוד אינו יכול לגרום לה את הצער הזה³.

האדמו"רות שקיבל כנגד רצונו התקבלה בברכה ובשמחה בין החסידים, ואלה התלכדו סביב האדמו"ר הצעיר "באהבה נפלאה מיוחדת במינה"⁴. אך לאחר תקופה קצרה, בקיץ תש"א, נכבשה ברנוביץ ע"י הגרמנים. ביומן שכתב ד"ר זליג לוינבוק בגטו ברנוביץ הוא הקדיש דברים מיוחדים לאדמו"ר⁵:

על פניו ובעיניו של הרבי מסלונים שרוי תמיד חיוך. הוא חביב ואדיב לכל אחד. בעבודתו בתורת נגר מסייעים לו עמיתיו, חבריו לגורל. כאשר מזדמן לשם מבקר, הוא אוחז במקצוע ומחליק בו על הלוחות. הוא צנוע ושקט. מעולם אינו מתבלט, וכשהוא נזכר או מדבר על משפחתו שנשפתה הוא פותח בניגון חסידי נוגה. עם תום יום העבודה, בצריפו, מתכנסים סביבו כמה מחסידיו. הם מקיימים אורח חיים בסגנון חסידי, עד כמה שהדבר ניתן. שלוש פעמים ביום הוא מקפיד להתפלל, בבוקר - תמיד בטלית ובתפילין, ובמתח רב, שמא יפריעו אותו המרצחים⁶. בזמן שהותי במחנה הוא מעולם לא עבד בשבתות או בימי חג⁷, הוא משוחרר אז כחולה... שום מזון שאינו כשר אינו בא לפיו. מלכתחילה הוא רעב ממש...⁸

- 3 שיחת תשנ"ו עמ' 1-2; וראה גם תשנ"ג עמ' 1.
- 4 שם.
- 5 על יהדות ברנוביץ בשואה בכלל ראה מאמרו של י' באואר, "ברנוביץ' היהודית בשואה", יד ושם, לא, עמ' 75-116.
- 6 על שיגרת יומו נכתב "דאגו לו לפינה לעבודת הבורא, שיהא נושא לבושו ונוהג כמנהגיו, ומכל עברים פנו אליו לעצה ותושיה" (מ' ברזובסקי, "הרב ר' שלמה, אחרון אדמו"ר סלונים", בתוך ספר ברנוביץ, תל אביב תשי"ג, עמ' 268).
- 7 עוד על זהירותו בימי שבת ראה: א' סורסקי, דמויות הוד, ב, ירושלים תשל"ח, עמ' רכט-רל.
- 8 ז' לוינבוק, "יומן הגיטו", בתוך: נ' צוקרמן, המאבק לחיים של יהודי ברנוביץ', תשנ"ב, עמ' 8.

הרבי מתעלה בימי מצוקה, וברגעים האחרונים לחייו אינו מאבד את צלם האדם שלו ואת רוח קודשו. ב"אקציה" של ה'4 בנובמבר הוא נכלל בקבוצת הנידונים למוות. הוא שָׁלוּ, צועד בשורה הראשונה בקומה זקופה, עומד לקיים את המצווה הנישאה ביותר של יהודי - קידוש השם.⁹

נקודה חשובה שמן הראוי שתוזכר בהקשר זה הוא שהוא ויתר על אפשרות שהייתה לו להימלט. הדברים רמוזים באגרת ששלח לארץ ישראל לקראת חג הפסח ת"ש, בה כתב בין השאר: 'אפשר טעיתי מה שנשארתי פה, אבל מה אעשה כי טפלי תליי בי וד"ל'¹⁰. זקני החסידים ספרו שעם תום ההכנות לבריחתו, "בשבת האחרונה, כשעמד והתפלל לפני העמוד, פרץ בבכי גדול וכל החסידים בכו עמו, כי לא יכול היה לעזוב את החסידים בעת צרה..."¹¹. רשנ"ב הזכיר את הדבר מספר פעמים בדבריו בימי ההילולה¹², ואף הסביר (תשד"ס עמ' 4): 'ו"טפלי בי תליין" הכוונה על החבורה, שלא היה יכול לעזוב את צאן מרעיתו לנפשם, שדבר זה הוא מסירות נפש בפועל ממש'.

הרשנ"ב לא הרבה לעסוק בדמותו של המהרשד"י, כנראה בשל הטיית מרכז הכובד של ההילולה מדמותו של המהרשד"י לדורו, דור השואה, בכלל. במקרים בהם דיבר אודותיו הפנה את תשומת הלב לשתי תכונות - נשיאת חן, וביטול היישות¹³.

מהילולה ליום זיכרון לשואה

בשנת תשנ"ג התייחס רשנ"ב לראשונה לשאלת קביעת יום זיכרון לציון האבל על השואה. הוא עמד נדהם אל מול העובדה שלא ניתן ע"י האדמו"רים וגדולי התורה יום זיכרון לשואה (עמ' 1):

לאמיתו של דבר היה היום הזה צריך להיות אצלנו יום אבלות בבחינת תשעה באב, על החורבן הגדול והנורא שלא היה דוגמתו מיום בריאת העולם, אבל לא היה מי שראוי לקבוע זאת, שערומים נותרנו ורבתה הרעה, ולא היה אפילו

93-94. ראה שם גם על זהירותו מחמץ בפסח, ועל הדרך בה הצליח לארגן ריקוד בפורים. על זהירותו משעטנז ראה: מ' אונגר, אדמו"רי"ם שנספו בשואה, ירושלים תשכ"ט, עמ' 272. לוינבוק שם עמ' 93-94.

10 זכרון קודש, ירושלים תשמ"ה, עמ' עח. בדברים אלה עשה הנתיבות שלום שימוש רב בשיחותיו ב' חשוון, ראה תדש"ס עמ' 4; תשמ"ז עמ' 1; תשנ"ג, עמ' 1; תשנ"ה עמ' 3.

11 א' סורסקי, "רבי שלמה דוד יהושע ויינברג", בתוך: מ' אונגר, אדמו"רי"ם שנספו בשואה, ירושלים תשכ"ט, עמ' 270.

12 תדש"ס, עמ' 4; תשמ"ז עמ' 1; תשנ"ג עמ' 1; תשנ"ה עמ' 3.

13 על ביטול היישות האריך בנתיבות שלום, א, ירושלים תשנ"ז, עמ' רצח-ש.

מי שיקבע יום זיכרון לשואה האיומה. ואין זאת אלא שכך היה רצון העליון שלא יישאר זיכרון ושארית מן החורבן הגדול והנורא, ואין אתנו יודע על מה ולמה...

שנתיים לאחר מכן¹⁴ הוא מציע לכך גם הסבר:

חורבן הבית היה בגלל חטאים ומתאים לזה יום אבל, אבל כאן לא שייך עניין של חטאים, אלא זה היה גזר דין, למעלה למעלה מכל מושג אנושי...¹⁵

למרות האמור לעיל טוען רשנ"ב שכל ציבור וציבור צריך למצוא לעצמו את התאריך בו הוא מציין את זכר השואה¹⁶; בחסידות סלונים קבע רשנ"ב את ו' במרחשוון, יום הירצחו של האדמו"ר רשד"י, כיום הזיכרון לשואה.

בעולם החסידי מקובל לציין את יום פטירתו של צדיק ב'הילולה'¹⁷; רשנ"ב מתאר זאת כך: "יום הילולה של צדיק הוא בפשטות יום התקשרות אל הצדיק, לדרכו ושיטתו"¹⁸. נסיבות מותו של רשד"י, כמו גם היעדרם של תאריכי מותם של רוב חסידי סלונים שנרצחו בשואה¹⁹, הובילו את רשנ"ב לשוות ליום זה משמעות שונה - רחבה בהרבה. רשנ"ב ער לחריגה זו מהמקובל, וכמעט בכל הילולה הוא מתייחס לכך²⁰:

משמעותו של יום ו' חשוון לגבי הציבור שלנו, הוא חורג מעל ומעבר למשמעות הרגילה של יום ההילולה של הצדיק. שמלבד עניין ההילולה שביום הזה... הרי תמיד היה בדעתי שיום הזה יהיה נקבע ליום הזיכרון לכל צבור אנ"ש, שיבטא בשבילנו את כל ההיקף של מה שהיה ואיננו... היום הזה מזכיר לנו את כל צבור אנ"ש, על עשרות השטיבלך שהיו... ויום זה הוא היום שבו עלינו להתעמק בכל מה שהיה לנו, עולם מלא שחלף ואיננו²¹.

את הפתרון לסתירה בין סעודת הילולה ליום זיכרון מצא רשנ"ב ביציקת

- 14 תשנ"ה עמ' 2.
- 15 ראה בהרחבה במאמרי הנ"ל הערה 1 עמ' 199-204.
- 16 תשנ"ה עמ' 3.
- 17 דברים כלליים אודות מנהג זה ראה: א' ורטהיים, הלכות והליכות בחסידות, ירושלים תשמ"ט, עמ' 226-228.
- 18 תשמ"ב, עמ' 1. ראה גם את דברי בנו האדמו"ר ר"ש ברזובסקי שליט"א, דרכי נועם - תשס"ג, ירושלים תשס"ד, עמ' שנט.
- 19 ראה תדש"ס עמ' 1.
- 20 תשד"ס עמ' 1; תשמ"ה עמ' 1; תשמ"ז עמ' 1; תשמ"ח עמ' 1; תשמ"ט עמ' 3; תש"ן עמ' 2; תשנ"א עמ' 1; תשנ"ב עמ' 1; תשנ"ג עמ' 1, 3; תשנ"ד עמ' 1; תשנ"ה עמ' 3; תשנ"ו עמ' 1. וכך: זכרון קדוש, לעיל הערה 9 עמ' עמ' יד-טו.
- 21 שם תשמ"ב עמ' 1. גם בנו האדמו"ר ר' שמואל מתייחס ליום זה כיום השואה של חסידי סלונים, ראה: דרכי נועם תשס"ג, עמ' שמח; תשס"ד עמ' שנט; תשס"ו, עמ' שסט.

משמעות חדשה לסעודת ההילולה, ולפיה הסעודה מעידה על כך "שמקבלים באהבה ובאמונה את הנהגתו יתברך" (תשנ"ב עמ' 2). את דבריו הוא מבסס על מה שאמר המגיד מקו'ניץ לאחר אסון שפקד אותו: 'רבונו של עולם, אתה הכאבת לי - ואני מחייך אליך ומלבין לך את שיני'.

גם המושג 'עליית נשמה' קיבל משמעות חדשה²²:

מקובל לחשוב כי יום היארצייט הוא לעילוי נשמתו של בעל היארצייט. אך לעילוי נשמתם בעלי ההילולה אינם צריכים אלינו כלל, הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם... ההילולה היא בעיקר לעילוי נשמותינו, לדבר מהם ולהיזכר מההווי העילאי שהיה ואיננו עוד, כדי שנוכל שוב לחדשו במידת האפשר, וללכת בדרכיהם ובעקבותיהם.

ו' חשוון כיום השואה כולל את המימד של זכור את אשר עשה לך עמלק²³. ובנוסף על כך:

יהודי אינו רק פרט כשלעצמו, אלא חלק בלתי נפרד מהעולם הכללי של כלל ישראל... הזיכרון הוא הקשר שמקשר יהודי אל הנצחיות, לעבר להווה ולעתיד שלו ולכל ההווי של כלל ישראל, לכל המאורעות הגדולים שעברו על כלל ישראל, שבכל אלו המאורעות שעברו, מבריאת העולם ועד התיקון הגמור שיהיה בביאת המשיח, נפעלו תיקונים גדולים עליונים, ויהודי על ידי הזיכרון שלו מקשר את עצמו עם כל הנצחיות הזאת.

מכיוון שהזיכרון קושר אותנו לעבר ובאמצעות זה לנצח, מתאר רשנ"ב את הדור שהיה ונכחד בשואה, תוך השוואה לדורנו אנו. חשיבותה של ההשוואה גדולה, שכן הדור שלאחר השואה השתקם, ועולם של תורה נבנה בארץ ישראל. בתי המדרש הישיבות והכוללים מלאים מפה לפה "באופן שלא יכלו לעלות על הדעת אז, כאשר היה נדמה שהכול נחרב לבלי שוב, והנה שוב נבנה הכול" (תשנ"ה עמ' 3). אלא שלמרות זאת רב השוני בין העולם שנחרב לזה שנבנה מחדש:

במה שנוגע לנקודה הפנימית של עבודה ופנימיות החסידות, הרי זקנים שבדור שעוד זוכרים את הדור הראשון בתפארתו אינם יכולים לשמות. אמנם רבים וטובים מדקדקים היום בקלה כבחמורה בכל העניינים, אך דא עקא שרבה העזובה בענייני פנימיות ופנימיות שבפנימיות, אשר בדור הקודם עוד היו מצויים, וחבל על דאבדין.

22 שם תשנ"ב עמ' 2.

23 על זכירת עמלק והשוואה ראה מאמרי "על ההתייחסות אל גרמניה הנאצית כאל עמלק", בתוך: צ' עוקשי ס' רוזמרין וי' רוזנסון (עורכים), במשעולי עבר יהודי, ירושלים תשס"ו, עמ' 449-461, ועיי"ש בענין שאלת זיהוי גרמניה כעמלק.

העבודה הפנימית שאפיינה את אותו הדור הלכה שלובה עם מידות תרומיות, ובראשן התבטלות וענוה, וחיים יהודיים מלאים²⁴:

בדור ההוא של הקדושים, שחלק ממנו זכיתי להכיר, היו הרבה יהודים שהיו יהודים בכל מהותם, בבחינת מה שאמר מרן הס"ק זי"ע [בעל יסוד העבודה] על ה"ר מרדכי לידר... שכל אבריו היו יהודיים. ואמנם זוהי מדרגה מופלאה במינה השייכת ליחידי סגולה, אך לפי ערכם היו אז הרבה יהודים שהיו בבחינה זו... הילוך מחשבתם הוא הילוך מחשבה יהודי, בכל דיבור שלהם היה ניכר שנובע מתוך השקפת עולם יהודית, יהודים מושלמים מכף רגלם ועד ראשם.

הח"ח 1234567

הח"ח 1234567

פילוסופיית השתיקה

בשנותיו האחרונות הציג רשנ"ב את השתיקה כהתייחסות הנכונה לשואה. הוא הזכיר את המדרש על עשרת הרוגי מלכות, את צעקתם של המלאכים 'זו תורה וזו שכרה!?', ואת התשובה: "אם אשמע עוד קול אחד - אהפוך את העולם כולו לתוהו ובוהו". על כך אמר רשנ"ב²⁵:

דמה שאמר הקב"ה אהפוך את העולם לתוהו ובוהו אינו בגדר עונש, אלא זו המציאות, שאין קיום לבריאה כאשר מהרהרים ושואלים על הנהגת הבורא. שכל תכלית הבריאה היא כלשון המשנה באבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, שהקב"ה הוא הטוב, ומדרך הטוב להיטיב לברואיו. ואם מקשים על הנהגת הבורא זו תורה וזו שכרה הרי זה סותר את תכלית הבריאה, וממילא אין קיום לעולם, ואהפוך את העולם כולו לתוהו ובוהו... היה כאן חורבן כזה שנהרגו ששה מיליוני יהודים במיתות אכזריות כאלו של שחיטה שריפה וכו' שלא נשמע כמותם מעולם, ויהודים מחוייבים להאמין שכל מה שהקב"ה עושה הכל במשפט אמת ממקור הרחמים על פי הכוונה העליונה של תכלית הבריאה... וכלל הדברים שאין אנו מבינים מה התרחש כאן, שהיה חורבן נורא ואיום ואין אתנו יודע פשרו, רק אנו מאמינים באמונה שלימה שהקב"ה מנהיג טוב ואין דעתנו יכולה להשיג מה ולמה²⁶.

- 24 תשמ"ב עמ' 3, תשנ"ג עמ' 1, תשנ"ה עמ' 2-1. וראה נתיבות שלום, א, עמ' רעב-רעד.
25 תשנ"ה עמ' 1.
26 ראה גם תשנ"ב עמ' 2-1; תשנ"ג עמ' 2. עוד על תפיסת השתיקה ראה במאמרי לעיל הע' 1 עמ' 197-199.

בבואו לבחון את מוראות השואה במונחים מעולמה של תורה, ביקש רשנ"ב לתת את הדעת על מקומם של הדברים בתהליך הגדול של גלות וגאולה. דווקא בשל תפיסתו שלא מדובר באירוע של שכר ועונש, הוא מוצא לנכון להעמידו במסגרת דיונים על הגאולה (תשמ"ח עמ' 2):

בשביל התיקון הגמור צריך מסירות נפש של כלל ישראל... כדאיתא בתורת כהנים שלא הוצאתי אתכם מארץ מצרים רק בתנאי שתמסרו נפשכם על קידוש השם... זהו עצם התנאי שישראל יהיה העם הנבחר, שצריכים להיהרג על קידוש השם.

חבלי משיח, שכבר חז"ל תיארו אותם כייסורים קשים ביותר, היו "כעין שטר חוב התלוי ועמד על ראשו של כלל ישראל, שצריכים לפרוע אותו קודם ביאת המשיח... כנראה שהשטר הזה נפרע בדור האחרון, שכל אלו הקדושים נטלו על עצמם לפרוע את החוב של חבלי משיח כדי שכבר תהיה הדרך פתוחה לביאת המשיח" ²⁷ דברים אלו הופכים את ביאת המשיח למושג קרוב למימוש ובר השגה, ומהווים חלק מהתפקיד של הדור שלאחר השואה.

הדור שאחרי השואה

עם ישראל השתקם אחר השואה בצורה יוצאת דופן. רשנ"ב מפנה את תשומת הלב לשיקום של עולם של התורה ולשיפור בשמירת המצוות, והוא שב ומציין את הפלא שמדיוטא תחתונה נתעלה דור של לומדי תורה השוקד על לימודו, ואף החזרה בתשובה הנה תופעה מצויה. את אשר הוא רואה בחברה בכלל הוא רואה בצורה בולטת בתוככי חסידות סלונים. בשנת תשנ"ו הזכיר את האפשרות שעלתה בזמנו 'לסגור' את חסידות סלונים בעקבות השואה (תשנ"ו עמ' 2):

לאחר החורבן של השואה הייתה חבורתנו בשפל המצב. ואז טען אחד מהזקנים שאין אנו מסוגלים עתה להמשיך לקיים את החבורה במתכונתה, שהרי לא נשאר אף אחד, ואין מי שינהל את העדה, ועל כן אין ברירה ומוכרחים אנו להצטרף לאיזה חוג או חסידות אחרת... נענית ואמרתי שאני יחד עם עשרים וחמשת התלמידים שכבר היו לנו בישיבה נישאר ולא נזוז מכאן, כי מאמינים אנו באמונה שלימה במאמר מרן הס"ק מלכוביץ' זי"ע שהנקודה שהשריש בחבורתנו הק' וועט הליען עד ביאת המשיח, ומאמר זה נותן לנו את התקוות שנקודת חבורתנו תמשיך ותתקיים לעד עד שיבוא המשיח.

27 תדש"ס עמ' 3. ראה גם תשמ"ח עמ' 2-3; תש"ן עמ' 2; תשנ"א עמ' 2-3.

כמי שידע את המצב הקשה בו החלה חסידות סלונים את דרכה לאחר השואה, הקפיד רשנ"ב שוב ושוב להודות על שיקומה, ולציין את הפלא שבדבר ואת חסדי ה'28. התבטאות מיוחדת במינה מצויה בדבריו בשנת תשמ"ה (עמ' 2): 'ההרגשה המצטיירת לנוכח הפריחה המופלאה של עולם היהדות היא, שהקב"ה רצה כביכול לפייס את כלל ישראל לאחר החורבן הנורא שניתך עליו! למרות שבוודאי בעיני יודע תעלומות השואה מוצדקת - מכל מקום הקב"ה ער לסבל ולצער הנורא שהיה מנת חלקו של עם ישראל, ועתה הוא רוצה כביכול לפייסם.

רשנ"ב מקפיד בכל שיחותיו להפוך את דבריו הרעיוניים למסרים מעשיים לצאן מרעיתו. שיחותיו לתורה ולמועדים, אף שהם כוללים ביאורים שונים לתורה ולדברי חז"ל, עיקר עניינם בחינוכו של הדור, ולכן הם כוללים הוראות מעשיות; הדברים נכונים בפרט לגבי דבריו על השואה במסגרת ההלכות לרשד"י. כאתגר ראשון במעלה מציב רשנ"ב את הצורך לשמר את אשר אבד בדור של השואה - לשמר ולא לחדש. לדעתו הייעודים העיקריים של הדור שלאחר השואה הם תלמוד תורה מכאן, ואיסור המחלוקת מכאן (ותשמ"ט עמ' 3-2).

סיכום

בתאריך ו' חשוון ציינו בחסידות סלונים בתחילה את יום ההילולה של האדמו"ר הצעיר רשד"י; העובדה שהוא נרצח בשואה גרמה לימים לאדמו"ר רשנ"ב להפוך את יום ההילולה למעין יום זיכרון לשואה עבור חסידי סלונים. הדבר בא לידי ביטוי בתכנים שיצק רשנ"ב ליום זה, החורגים מכל יום הילולה רגיל בחסידות. הוא עסק בקביעות בדבריו ביום זה בזיכרון דור השואה כולו, בייחס לשואה ולמשמעותה, במצוות קידוש השם ובאתגרים הניצבים בפני הדור שלאחר השואה. במידת מה זוהי תרומתו של רשנ"ב למאבק נגד השכחת ושכחת השואה, שכה הטרידו אותו29. רשנ"ב לא ניסה לחדש יום זיכרון כללי לשואה, לדעתו הדור לא זכה לכך בכוונת מכוון מלמעלה; אבל לעצמו הוא מצא ביום ההילולה של רשד"י יום בו הוא זכה להנציח גם "את זכרם של אותם חיילים אלמונים קדושים וטהורים שמסרו נפשם על קידוש השם" בימי השואה (ותשמ"ב עמ' 1).

28 ראה גם תשמ"ב עמ' 4-3; תשמ"ט עמ' 1; תשנ"א עמ' 2-1; תשנ"ד עמ' 1. וכן: נתיבות שלום - קובץ מאמרים מיוחדים, ירושלים תשל"ד, עמ' לא, מא, מה; נתיבות שלום שיחות למשמרת הראשונה, ירושלים תש"ן, עמ' יח-יט.

29 ראה תשמ"ה עמ' 1; תשמ"ח עמ' 1.